

INNOVATÍV ÉS KREATÍV

JÖVŐ EURÓPA SZÁMÁRA

2009 – a kreativitás és innováció európai évének célja, hogy mindenkit elgondolkoztasson arról, mi is az a kreativitás és innováció, és hogyan járulnak hozzá személyes, gazdasági és társadalmi fejlődésünkhöz. A téma rendkívül széles, a két kifejezést pedig nehéz definiálni, még akkor is, ha az egyre több kutató érdeklődését felkeltő területen már most is nehéz számot adni az eredményekről. Aligha lehet kétségünk afelől, hogy ha az EU szeretné megőrizni versenyképességét és szeretne tenni azokért az értékekért, amelyeket a tagállamok magukénak vallanak, szükség van az említett fogalmak alapos átgondolására.

A gondolatok tisztázása, a szakpolitika kidolgozása

Innováció és tudáslapú gazdaság, elmozdulás egy kreatív gazdaság irányába, kreativitásra és innovációra való nevelés, kreativitás és innováció a közsférában, a kulturális sokszínűség mint a kreativitás és az innováció eszköze, a fenntartható fejlődés kihívásai, a kreatív és kulturális iparágakban rejlő potenciál – ezen témák mindegyike terítékre kerül az év során kibontakozó vita során.

Miközben Brüsszelben e kulcskérdésekről szóló viták zajlanak majd, az EU különböző régióiban a kreativitás és innováció európai éve a következő célokat tűzi maga elé:

- szorosabbra fűzni a kapcsolatokat a művészetek, az üzleti világ, az iskolák és egyetemek között;
- növelni a fiatalokban a vállalkozói kedvet az üzleti szférával való együttműködés révén;
- fejleszteni az innovációs kapacitást a magán- és közszervezetekben.

Ismert személyiségek egész sorát kérték fel szerte Európában, hogy az európai év nagyköveteiként próbálják felkelteni és fenntartani az emberek érdeklődését az említett témák iránt. A zene, a tudományos kutatás, az építészet stb. terén sikeres közszereplők közül többen megosztották a nyilvánossággal gondolataikat arról, mit értenek „kreativitás” és „innováció” alatt – írásaik az európai év hivatalos honlapján olvashatók.

Az európai versenyképesség megőrzése

A kreatív ötletek és az innovatív megoldások nélkülözhetetlennek tűnnek ahhoz, hogy Európának sikerüljön kilépnie a 2008 végén kibontakozott gazdasági válság árnyékából. „Az európai versenyképesség és foglalkoztatottság növeléséhez – különösen ebben a nehéz gazdasági helyzetben – új ötletekre és progresszív gondolkodásmódra van szükség” – hangsúlyozta Danuta Hübner, regionális politikáért felelős uniós biztos.

Az uniós politika egésze számára meghatározó a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia. Az európai év célja, hogy még nagyobb szerepet szánva a képzelőerőnek, a kultúrának, a kreativitásnak és az innovációnak, sikerre tudja vinni az említett stratégiában megfogalmazott célokat.

Fennáll azonban annak a veszélye, hogyha a köz- és magán-szervezetek megszorításokra kényszerülnek, csökkenteni fogják azon tevékenységekre szánt költségvetésüket is, amelyek eredményeit nehéz számokban kifejezni, és csak hosszabb távon térülnek meg. „Európának nem szabad a tudást és az innovációt fejlesztő befektetések visszafogásával reagálnia a válságra. Kellő önbizalommal kell rendelkezünk, hogy megbízzunk ötleteink minőségében és alkalmazkodóképességünkben. Emellett természetesen gondoskodnunk kell a rendelkezésre álló közpénzek hatékonyabb felhasználásáról, és jobb eredményeket kell elérnünk” – jelentette kis Hübner biztos asszony.

Az EU-nak a következő évtizedre vonatkozó, illetve azon is túlmutató stratégiai irányvonala meghatározásához át kell gondolnunk, hogy mit értünk kreativitás és innováció alatt, és hogy hogyan tudjuk

” A mai napon reflektorfénybe került innovatív projektek világosan megmutatják, milyen lehetőségeket tartogat számunkra a kohéziós politika, és egyértelmű ösztönző erőt jelentenek a többi európai régió számára. ”

Danuta Hübner, regionális politikáért felelős biztos

megerősíteni ezeket minden elképzelhető – politikai, szakmai és személyes – szinten.

A leginnovatívabb európai projekteknek járó RegioStars díj

A február 16-án Brüsszelben kiosztott 2009-es RegioStars díjak a legizgalmasabb és legjobb ötleteket Európa különböző szegleteiben – például Wallóniában vagy Réunion szigetén – megvalósító projekteket jutalmazták.

Az ERFA társfinanszírozásával megvalósuló projektek az alábbi három kategóriában versengtek egymással, hogy saját területükön a leginnovatívabbnak bizonyuljanak: kutatás, technológiai fejlesztés és innováció; alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz vagy a klímaváltozás hatásainak enyhítése; a kohéziós politika eredményeit bemutató rövidfilm vagy audiovizuális program.

Az innovációs kategória első díján a walesi Diple Printing Technologies cég osztozott a belgiumi vallon régiót képviselő Cenaero Research központtal. A Diple a csúcstechnológiás, ipari nyomtatás környezetkímélő lehetőségeinek kutatása terén elért sikerei miatt részesült az elismerésben. A cég kutatásainak eredményei később széles körben alkalmazásra kerültek a walesi nyomdaiparban, amely a régió egyik húzóágazata.

A Cenaero Research kiválósági központ a vallon régió repüléstechnikai cégeinek innovatív erőfeszítései támogatására szakosodott,

digitális szimulációs és modellezési módszerek terén kínált szakértői támogatás révén.

Az éghajlatváltozással kapcsolatos kategóriát egy, a Franciaországhoz tartozó Réunion szigetét képviselő, trópusi környezetben fényelektromos áramot termelő központ (*Centre for the Production of Photovoltaic Electricity in a Tropical Environment*) nyerte. A projekt keretében egy olyan trópusi szigeten próbálták alkalmazni a napelemes technológiát, ahol nagyon kevés nyitott, sík terület található. Különböző megoldásokkal sikerült legyőzni a rendkívüli erősségű szelet (szélárnyékolókkal), illetve a nyitott területek hiányát (a napelemeket lefedett hulladéklerakókra telepítették), így a projektnek köszönhetően a sziget egy fontos lépést tehetett energiaszükségleteinek saját forrásból történő biztosítása felé.

Az audiovizuális kategória győztese a „Do you know about ESPA” (Hallottál már az ESPA-ról?) című tájékoztató rövidfilm lett. A görög gazdasági minisztérium megbízásából, egy ismert színész közreműködésével készült film a kohéziós politikai prioritások görögországi alakulásába enged betekintést.

„A mai napon reflektorfénybe került innovatív projektek világosan megmutatják, milyen lehetőségeket tartogat számunkra a kohéziós politika, és egyértelmű ösztönző erőt jelentenek a többi európai régió számára” – hangsúlyozta Danuta Hübner, regionális politikáért felelős biztos.

GONDOLATÉBRESZTŐ

„A kreativitás az innováció legfontosabb forrásának tekinthető, mivel az utóbbi mindig kreatív ötletekből hoz létre termékeket és szolgáltatásokat. Ebben az értelemben a kreativitásnak mindig szerepe van abban, ha az innováció gazdasági hasznot eredményez.”
Hübner – Régiók a gazdasági változásért, 2009

„A jövőbeli növekedés szempontjából kulcsfontosságú az uniós polgárok – európai kultúrán és tudományos kiválóságon alapuló – innovációs és kreatív potenciáljának teljes mértékű kiaknázása”
Európai Tanács elnökségi következtetései, 2008. március 13–14.

„A kreativitás és az innováció nem eredményezhet fenntartható gazdaságokat, ha nem vagyunk tekintettel a kulturális sokféleségre, amely önmagában is kreativitás és innováció forrása.”

Ján Figel, az oktatásért, képzésért, kultúráért és ifjúságért felelős biztos – Régiók a gazdasági változásért, 2009

A KEA által készített, a kulturális szektor gazdasági hatásáról szóló „The Economy of Culture” című tanulmány kitérően szemlélteti a kulturális ágazatban rejlő, rendkívül sokrétű lehetőségeket: 2004-ben az akkor 25 tagú EU-ban 5,8 millió fő dolgozott az ágazatban (ami az EU-25-ök akkori teljes alkalmazotti létszáma 3,1%-ának felelt meg), miközben a kultúrából az EU-s GDP 2,6%-ának megfelelő – 654 milliárd eurós – éves árbevétel származott. A tanulmányból az is kiderül, hogy a kultúra gazdasági funkciója regionális/helyi szinten különösen érvényesül, hiszen a kultúra a kreatív műhelyek és a helyi fejlesztések (pl. fesztiválok, kulturális turizmus stb.) egyik meghatározó hajtóereje.

Innováció és kohéziós politika – minden történt mostanáig?

„A régiók szintje kifejezetten alkalmas az innováció és a kreativitás gazdasági fejlődést eredményező megvalósítását célzó cselekvések számára. A régiók elég nagyok ahhoz, hogy számítsanak, ugyanakkor elég kicsik ahhoz, hogy körültekintőek legyenek. E tekintetben a régiók és a városok vannak a legelőnyösebb helyzetben.” Rudolf Niessler, a Regionális Politikai Főigazgatóság főigazgatója, Régiók a gazdasági változásért, 2009.

Az európai innovációs politika rengeteg változáson ment keresztül az idők során. Az 1970-es években a kutatás-fejlesztés állt a középpontjában, a 80-as években pedig a tudástranszferre fókuszált. Az 1990-es évtizedben mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy az innováció nem egyfajta lineáris folyamat része (kutatás–fejlesztés–hasznosítás), hanem egy sokkal bonyolultabb rendszer eredménye, amely különböző szereplők – például egyetemek, kutatók, hatóságok és üzleti vállalkozások – egész hálózatának együttműködésén múlik.

A 2007–2013-as időszak kohéziós politikai programjában az innováció már mint a fenntartható fejlődés biztosítását lehetővé tévő elsődleges és átfogó eszköz szerepel, amely magában foglalja a klaszterépítés ösztönzését is a lehetőségek maximális kihasználása érdekében.

Hogyan támogatta eddig az innovációt a kohéziós politika?

A kohéziós politika a strukturális alapok által nyújtott társfinanszírozás, valamint az önmagában is innovatívnak tekinthető partnerségi, stratégiai fejlesztési és értékelési politikán alapuló regionális kormányzás fejlesztése révén támogatja az innovációt. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) működését szabályozó rendeletek négy cikke foglalkozik az innováció témájával.

2006-ban a Bizottság az innováció integráltabb megközelítése mellett szállt síkra, és új cselekvési területeket határozott meg. Ezt követte az Európai Parlament felhívása, amely szorgalmazta, hogy a strukturális alapok forrásainak jelentős hányadát fordítsák a tudás, az innováció és a képzés támogatására.

Az innovatív gyakorlatok azonban csak lassan fejlődnek, illetve hoznak eredményeket. Mivel magas a kockázati szint, és számokban sokszor nehezen kifejezhetőek az eredmények, időre és biztonságos háttérre van szükség a kibontakozásukhoz. Ha alkalmassá tesszük a hatóságokat közép- és hosszú távú programok lebonyolítására, integrált támogatási lehetőségeket tudunk kialakítani a gazdasági és társadalmi fejlődés különféle területei számára. Vállalkozók és kutatók vagy éppen nevelési tanácsadók és helyi hatóságok sarkallhatók például innovatív együttműködés folytatására. A közép- és hosszú távú támogatások lehetőséget nyújtanak a megfelelő stratégiai tervezésre.

A regionális szintet megcélzó kohéziós politikai programok különösen hatékony eszköznek bizonyulnak az innováció ösztönzéséhez, miután a régiók esetében jellemző közelség rendkívül ösztönzőleg hat a tudás létrehozói, felhasználói és közvetítői közötti kölcsönhatások kibontakozására.

A kultúra hozzájárulása a kohézió növeléséhez – lendület a kreativitásnak és az innovációnak

Miközben az innovációt sokan olyan eszköznek tekintik, amely elvezet minket egy összetartóbb és fenntarthatóbb társadalom felé, ehhez feltétlenül szükség van bizonyos változásokra, amelyeknek köszönhetően az emberek megértőbbé válnak egymás iránt. A kultúra – mint a társadalmi és területi kohézió megvalósításának eszköze – segít egyensúlyt teremteni a tradíció és az innováció között, lehetőséget kínál a különböző kultúrák és a generációk közötti párbeszédre, valamint az integráció növelésére a multikulturális társadalmakban. A gazdasági fejlődés motorjaként ugyanakkor a városfejlesztést és –rehabilitációt, a helyi szintű növekedést és munkahelyteremtést is segíti.

Az EU-27-ek K+F kiadásainak közel 30%-a jelenleg 12 régióban koncentrálódik, melyek közül hat Németországban, kettő Franciaországban, egy-egy pedig Belgiumban, Dániában, Olaszországban és Svédországban található.

A GDP-jük legalább 3,5%-át kutatás-fejlesztésre fordító régiók toplistájának első 15 helyén németországi (6), svéd (4), finn (3), francia (1) és egyesült királyságbeli (1) régiók állnak.

Több mint 86 milliárd euró, vagyis a strukturális alapok teljes költségvetésének 25%-a szolgálja az innovációs napirendet, melyen a kutatáson és az innováción kívül az ITK-hasznosítás, a vállalkozásösztönző intézkedések és innovatív munkahelyek teremtése is szerepel.

További 6 milliárd eurót fordítanak a kulturális infrastruktúrára, szolgáltatásokra és a kulturális örökség védelmére.

A kohéziós politika keretében támogatott regionális és helyi stratégiák a következő területeken már sikeresen integrálták a kultúra fogalmát az innováció és a kreativitás fejlesztésébe:

- kulturális örökség;
- a fenntartható turizmus fejlesztése;
- a kreatív ágazat, az ipar, a kutatás és egyéb ágazatok közötti együttműködést is magában foglaló társadalmi-gazdasági fejlődés;
- a helyi gazdaságoknak a kulturális infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése révén történő újjáélesztése.

Alpesi utakon

A francia–olasz Alpok csodálatos hegyei között járva nem csupán a természet csodái láttán marad tátva a szánk – időnként az ember keze nyoma is ámulatba ejtő. A domborzati viszonyok előnyeit kihasználó, hatalmas erődítmények bukkannak ki a sziklák és bércek közül, a régmúlt idők eseményeire emlékeztetve az utazókat.

Ezen épületek fenntartása hatalmas kihívást jelent, amelyre – legalábbis részben – a kulturális turizmus jelenthet megoldást.

2000–2006-ig az INTERREG IIIA támogatást biztosított ezen lenyűgöző épületek, valamint a köz- és a magánszférát képviselő emberek egész hálózata számára. A program keretében képzéseket és szemináriumokat szerveztek részükre, és a határmenti hálózatok támogatásban részesültek, hogy az érintett vezetőket folyamatosan tájékoztassák a kulturális turizmussal és az örökségvédelemmel kapcsolatos legfrissebb fejleményekről. Azon túl, hogy segítette a turizmusban rejlő lehetőségek maximális kihasználását, a projekt az említett műemlékek létrejöttének építészeti, történelmi és antropológiai hátterét érintő kutatásokat is előmozdította.

A gyakorlatban megvalósult példák sokaságából összeáll a regionális stratégiák színes mozaikja, amelyben a kultúra a helyi és regionális fejlesztés, valamint a társadalmi kohézió eszközeként szerepel. A következő hónapokban a Bizottság kezdeményezése nyomán napvilágot lát egy független jelentés, amely segít konkrétan is szemléltetni a kultúrának az európai régiók és városok gazdasági fejlődésében – az uniós kohéziós politika révén – betöltött szerepét.

Kétségkívül sok további példát sorolhatnánk még a kultúra, a kreativitás, az innováció és a szélesebb értelemben vett gazdaság közötti pozitív kapcsolatokról. És bár egyértelmű, hogy a kulturális és kreatív ágazatok a gazdaság egyéb területein is előmozdíthatják az innovációt, érdemes feltenni az alábbi három kérdést:

- Hogyan tud a kultúra hozzájárulni kreatív készségek kifejlesztéséhez az egész életen át tartó tanulás keretein belül?
- Hogyan tud a kultúra hozzájárulni a kreatív munkahelyi megoldások – társadalmi innovációt is magukban foglaló – kifejlesztéséhez?
- Hogyan tud a kultúra hozzájárulni új szolgáltatások és termékek létrehozásához?

Régiók 2020-ban – A kreativitás és innováció szerepe az előttünk álló kihívások kezelésében

„A regionális fejlesztés szempontjából alapvető fontosságú, hogy képesek legyünk új ötletekkel előállni, melyekből innovatív termékek és szolgáltatások származhatnak.” Katarina Mathernova, a Regionális Politikai Főigazgatóság főigazgató-helyettese.

A globális pénzügyi piacokat alapjaiban megrázó körülmények, valamint mindazon dinamizmusok kiszámíthatatlansága, melyek közepette az EU a következő évtized felé halad, szükségessé tették az Európa előtt álló kihívások alapos elemzését.

A „Régiók 2020-ban” című dokumentum négy kulcsfontosságú kihívásról ad számot, melyekkel szemben csakis a kreatív és innovatív gondolkodásmód jelenthet megoldást:

• Globalizáció

A tudományos és technológiai fejlődést nagyban elősegíti a globalizáció, mely folyamatban az innováció és a tudás minden eddiginél nagyobb jelentőséggel bír. Az új piacok megnyílásával nem csupán új lehetőségek teremődnek, hanem annak kérdése is felvetődik, vajon mennyire képes Európa alkalmazkodni a strukturális átalakuláshoz, illetve kezelni annak társadalmi következményeit. A tudáson és szolgáltatásokon alapuló gazdaságba való átmenet jelentősége az egykori ipari forradaloméhoz hasonlítható.

• Demográfiai változás

Változóban van társadalmunk életkori összetétele és foglalkoztatási szerkezete is. Egyre sürgetőbbnek tűnik a gazdasági hatékonyság és a nyugdíjkorhatár kérdésének rendezése, melyek mindegyike innovatív megoldást kíván. Minthogy maguk a problémák is másként vetődnek fel, mint az EU fejlődésének korábbi szakaszaiban, merőben újszerű kezelést is igényelnek. A migrációval kapcsolatos kérdések is innovatív megközelítést kívánnak, tekintve hogy a világ legszegényebb régiói az éghajlatváltozás hatására, valamint a természeti erőforrások kimerülése miatt egyre nehezebb helyzetbe kerülnek.

• Éghajlatváltozás

Az éghajlatváltozás hatásai kiemelt helyen szerepelnek az európai napirendben. A várható hatásoknak az üvegházhatást okozó gázok mennyiségének korlátozásával történő enyhítése, valamint az elkerülhetetlen következményekhez való alkalmazkodás kapcsán is égető szükség mutatkozik minden lehetséges kreatív és innovatív megoldás iránt.

• Biztonságos, fenntartható, versenyképes energiaforrások

A korlátozott források, az energiaigény ezzel párhuzamos növekedése, valamint a környezetvédelmi szükségszerűségek miatt elkerülhetlenné vált a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, ami szintén innovatív megoldásokat tesz szükségessé.

Kreatív és innovatív módon kell ötvöznünk a környezetvédelem, az energiagazdálkodás, a szociális ügyek, a gazdasági fejlődés, az oktatás, az innováció és a kultúra területét érintő szakpolitikákat ahhoz, hogy hatékonyan szembe tudjunk szállni az előttünk álló kihívásokkal.